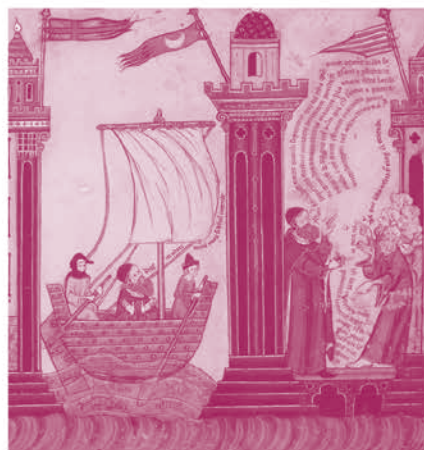

proposta didàctica

www.bromera.com
edicions
bromera

Ramon Llull

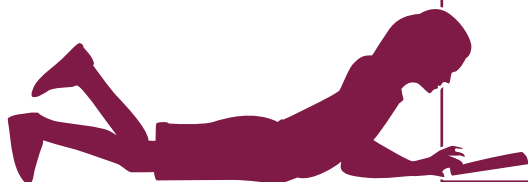
Blanquerna

Introducció i adaptació: Ivan Carbonell
Supervisió: Josep Enric Rubio

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

ACTIVITATS SOBRE EL CONTEXT DE L'AUTOR I L'OBRA

Orient i Occident. Com has pogut llegir en el llibre, hi ha dos mons que en l'obra es volen fer unir amb una sola religió –la cristiana–, una sola llengua –el llatí– i un sol govern polític i espiritual –el bon emperador i el bon Papa. Per a dur a terme aquesta missió, són imprescindibles missioners que ensenyen la religió i la llengua en aquelles terres d'on provenen. De vegades els missioners que apareixen en el llibre són expulsats, són assassinats o necessiten aconseguir autoritzacions escrites per a fer la seua missió en algun país.

1. Fes un mapa d'Europa i d'Àfrica en què apareguen els països esmentats en el quadre de la introducció d'aquest llibre i en l'obra. Quins formarien part del bàndol cristià –Occident– i quins serien del bàndol musulmà –Orient–? Com s'anomenen els documents que podien ajudar a passar fronteres quan no hi havia passaports?
2. En el llibre també es parla de tàrtars i de jueus. Quina és la religió d'aquests pobles? Quin és el país dels tàrtars i el dels jueus en l'actualitat?
3. El papat és una institució cabdal per a reformar el món en el *Blanquerna*. El llibre mostra com hauria de ser la conducta del bon papa. Ramon Llull conegué diversos papes. Investiga com va ser la seua relació amb:

- Celestí V:
- Bonifaci VIII:

Un viatger anomenat Ramon Llull. Si mires el quadre de la introducció, veuràs que Ramon Llull va fer moltíssims viatges a les ciutats més importants d'Europa i també molts viatges al nord d'Àfrica en la seua missió evangelitzadora. Algunes de les seues obres les redacta mentre viatja en els vaixells i fins i tot en un viatge naufraga i salva la vida de manera heroica.

1. En el mapa d'Europa i d'Àfrica fes una línia entre dos llocs per a cada viatge de Ramon Llull. Què pots deduir del resultat de les fletxes sobre el mapa?

2. Al costat d'aquestes ciutats visitades per Ramon Llull escriu per quina raó són conegudes en l'edat mitjana:

- Bolonya:
- Roma:
- París:
- Montpeller:

3. Durant la seua dilatada vida, Ramon Llull coincidí amb moltes personalitats. Digues qui van ser aquests personatges i què els uneix a Ramon Llull:

- Dante Alighieri:
- Pere el Gran:
- Sant Tomàs d'Aquino:
- Ramon Muntaner:
- Robert Bacon:
- Arnau de Vilanova:
- Alfons el Savi:
- Duns Scoto:

ACTIVITATS D'ANÀLISI DE LA LECTURA

Les llengües. En el capítol XVII del llibre IV es diu que la diversitat de llengües al món és un entrebanc per a la missió difusora de la religió que es proposa el papa Blanquerna.

1. Per a solucionar aquest problema es diu que cal:

- Fundar monestirs a la manera del de...
- Reduir les llengües. A quina llengua i per què?
- Aprendre les llengües de....

2. Darrere d'aquest fragment hi ha el mite de la Torre de Babel. Què explicava aquell mite i quina relació té amb el paràgraf de Llull?

La jerarquia eclesiàstica. Després de la lectura, és molt possible que t'hages familiaritzat amb els diferents càrrecs i divisions que continuen existint hui dins de l'organització de l'Església catòlica. Si has estat atent, podràs definir aquests mots fàcilment:

- Sagristà:
- Bisbe:
- Cardenal:
- Papa:
- Abat:
- Abadessa:
- Ermità:
- Canonge:

La religió cristiana. Aquest és un llibre de religió en què a més de donar pautes de conducta es pretén donar una informació detallada dels principis cristians, així com de les oracions, vicis, virtuts, potències de l'ànima i altres qüestions teològiques.

1. Quines dues oracions cristianes apareixen en el llibre?

.....
.....
.....

2. Quins són els set pecats capitals?

.....
.....
.....
.....

3. Quines són les set virtuts?

.....
.....
.....

4. Quins són els deu manaments?

.....
.....
.....

Personatges. Com a bona novel·la, aquest llibre té personatges amb una major importància i d'altres que van desapareixent a mesura que la trama avança. El narrador abandona uns personatges i en fa aparéixer uns altres, mentre que d'altres es mantenen quasi des del principi fins al final. Vegem-ho:

Personatge	Capítol en què apareix	Últim capítol en què apareix	Tipus: principal o secundari
Blanquerna			
Evast			
Aloma			
Natana			
Nastàsia			
Napan			
Joglar de Valor			
Ramon <i>lo Foll</i>			
Emperador			

Les tècniques narratives. Ramon Llull engegava en les seues obres narratives diverses estratègies que pretenien captar l'atenció del lector i fer més seductora la lectura. L'*exemplum* o exemple és sovint una resposta en forma d'exemplificació en un debat o *disputatio*. L'aparició de personatges que recorden l'autor real del text és també una altra de les tècniques lul·lianes. Finalment, Llull també va fer ús dels animals en els seus textos, que tenien significats associats en els bestiaris medievals coneguts i compartits pels seus coetanis.

1. Llig el capítol «Glòria a Déu als cels» del llibre IV o el capítol «La fortalesa i la caritat» del llibre II i veuràs com Ramon *lo Foll* i Blanquerna llancen exemples sense previ avís. De què parla cada un dels exemples? Què pretén l'ús d'aquests exemples?

.....

.....

.....

2. A la cort del papa Blanquerna, en el llibre IV, apareix el personatge de Ramon *lo Foll*. Com és descrit? A qui recorda? Què creus que pretén Llull amb l'aparició d'un personatge com aquest?

.....

.....

.....

.....

3. El llibre V ens presenta Blanquerna esdevingut ermità. Digues quins paral·lelismes hi ha entre l'ermità Blanquerna i alguns moments de la vida de Ramon Llull que pots trobar en la biografia de l'autor que hi ha en la introducció d'aquest llibre:

—«es traslladà ell a un puig que hi havia a una milla de l'església»:

—«Estant Blanquerna en aquest pensament, decidí dedicar-se amb molta intensitat a adorar i a contemplar Déu, de manera que a través de l'oració Déu li demostrara la manera de fer el llibre»:

—«Mentre Blanquerna plorava i adorava, en el màxim de les seues forces Blanquerna se sentí extasiat en el fervor»:

4. En el llibre IV apareix Ramon *lo Foll* amb un esparver i un gos. Quin significat té el que fa amb aquests animals? Quin significat tenien el gos i l'esparver en el bestiar medieval?

.....
.....
.....
.....

Psicologia i mentalitats. Dels personatges sabem molt més de com pensen que no de com són físicament. No són tan interessants per com van vestits, sinó pel que diuen. Després de la lectura, analitza quina és la psicologia i la mentalitat dels personatges de l'obra:

1. Blanquerna té dubtes en algun moment del llibre, concretament quan és temptat per dues dones. Quines dues dones?

.....
.....

2. Natana pateix un procés de transformació absolut. Quin?

.....
.....

3. Quina és la consideració que hi ha en el llibre sobre el paper de la dona?

.....
.....

4. Quina mentalitat hi ha respecte a les altres religions?

.....
.....

5. Quina corrupció i quins vicis d'alguns membres de l'església es denuncien en el capítol XII del llibre IV?

.....
.....

Els espais. En el llibre hi ha diversos espais que s'associaran a personatges relacionats amb ells. Relaciona cada espai amb els personatges amb els quals està relacionat.

	Personatge	Què fa en aquest espai
Hospital		
Bosc		
Monestir de monges		
Convent de monjos		
Roma		

Realisme i fantasia. Durant el llibre hi ha moments que al·ludeixen a fets que són ben reals, d'altres poden ser versemblants i d'altres resulten difícils de creure. Et proposem alguns moments del llibre perquè raones sobre el passatge.

- a) Una jove inclinada a la luxúria decideix fer-se monja.
Versemblant SÍ NO Raó:
- b) Al mig del bosc hi ha un palau en què viuen els deu manaments.
Versemblant SÍ NO Raó:
- c) Ramon *lo Foll* colpeja una au i un gos. L'au fuig i el gos torna a ell.
Versemblant SÍ NO Raó:
- d) Un cavaller que ha raptat una dama para perquè Blanquerna li proposa un exemple.
Versemblant SÍ NO Raó:
- e) Després d'un combat amb un cavaller cristià, un cavaller àrab derrotat reconeix que el cristià té raó, es fa cristià i lluita al seu costat.
 SÍ NO Raó:
- f) Les reformes del papa Blanquerna molesten alguns membres de la cúria.
 SÍ NO Raó:
- g) Un cavaller venç en una cort sarraïna deu cavallers i tots els savis d'aquella terra amb la raó, amb la qual cosa demostrà que la fe catòlica és la vertadera.
 SÍ NO Raó:
- h) El papa envià al gran Khan cinc frares que havien après el tàrtar, convertiren molta gent de la cort i feren dubtar el monarca, que amb el temps entrà en la via correcta.
 SÍ NO Raó:
- i) En una ciutat un home vell tenia una dona jove. Ell l'amava tant que era molt gelós i aquella gelosia provocava moltes penúries a la dona.
 SÍ NO Raó:
- j) Un burgés ric demostra al canonge que té una doble vida amb una casa secreta en què du una vida pobra i plena de renúncies en contrast amb la seua imatge pública.
 SÍ NO Raó:

ACTIVITATS D'INVESTIGACIÓ

Les croades. Segons sembla, Ramon Llull va conèixer a Limissol Jacques de Molay, el que seria el darrer Gran Mestre de l'Orde del Temple de Jerusalem i que seria cremat a la foguera quan es dictara un anatema o prohibició d'aquest poderós orde. En el text del *Blanquerna* s'insisteix en diverses ocasions sobre la necessitat d'organitzar una croada que allibere Terra Santa de mans dels musulmans.

1. Investiga si Ramon Llull va ser a Terra Santa, quan hi va ser i què hi féu.

.....
.....
.....
.....

2. Quins ordes eren els que vivien permanentment a Terra Santa per ajudar els pelegrins que anaven a Jerusalem?

.....
.....
.....

La secta dels assassins. Segons conta Amin Maalouf en *Les croades vistes pels àrabs*, la secta dels assassins va ser creada l'any 1090 per Hassan as-Sabbah, que organitza els seus seguidors refugiat al niu d'àguila que és la fortalesa d'Alamut. En el capítol XI del llibre IV del *Blanquerna* llegim que «D'ultramar vingué un missatger que contà que dos assassins havien mort un príncep».

1. Quina estratègia tenien els assassins de la secta dels assassins?

.....
.....

2. Quina relació hi ha entre el joc d'ordinador *Assassins Creed* i aquesta secta?

.....
.....

3. A quin personatge real del segle XXI recorda el Vell de la Muntanya que enviava els seus adeptes a cometre grans atemptats?

.....
.....

4. D'on prové el nom *assassins* que ha passat a nombroses llengües?

.....
.....
.....

Les peregrinacions. Un dels fenòmens que cohesionaven l'Europa cristiana eren les peregrinacions als llocs sants, semblants a les que fan els musulmans al santuari de la Meca. En el llibre III es narra la trobada entre el canonge de la persecució i un conjunt de pelegrins que venien de fer el camí de Sant Jaume. Digues a quin país són i què es venera en aquests llocs:

- a) Jerusalem:
- b) Mont Saint-Michel:
- c) Roma:
- d) Santiago de Compostel·la:
- e) Canterbury:
- f) Torí:
- g) València:

Iconoclàstia o la destrucció de les imatges. En el capítol VII del llibre IV apareix un pelegrí que destrossa les imatges d'una capella perquè són massa fastuoses i riques. Al rerefons d'aquesta anècdota hi ha una polèmica ben important.

1. Què va ser la polèmica sobre el culte a les imatges o iconoclàstia?

.....
.....
.....
.....

2. Quina és la proposta de sant Francesc d'Assís pel que fa a la pobresa?

.....
.....
.....

3. Què és pecat per a l'Islam: representar en dibuixos, pintures o escultures?

.....
.....
.....
.....

Les grans religions. El llibre que has llegit és un gran cant a la unió de les tres grans religions en el cristianisme, religió vertadera per a l'autor, però alhora demostra un gran coneixement de les altres religions que voldria absorbir.

1. Què és en l'Islam: *muetzí, imam, l'Alcorà, mesquita*?

.....
.....

2. Què és en el judaisme: *la Torà, rabí, sinagoga*?

.....
.....

Paganisme. En el capítol XI del llibre IV llegim diversos testimonis de cultes pagans que arriben de les terres de Tramuntana. Busca què es diu sobre:

—«Irlanda»:

.....

—«En una altra terra»:

.....

—«En una altra terra prop de Bocínia»:

.....

• Investiga quins eren aquests cultes pagans i a quins llocs persistien.

.....

.....

.....

Antisemitisme. De la mateixa manera que en figures posteriors com sant Vicent Ferrer, en el text de Llull trobem alguns dels arguments amb què s'ataca els jueus i que serviran de base a través dels segles per a un antisemitisme feroç de conseqüències funestes.

1. El cardenal *Adoramus te* diu en el capítol «T'adorem» del llibre IV a un jueu que «com que Crist ha estat crucificat per vosaltres i no l'adoreu, us fa presoners i castigats entre els cristians i, fins i tot, entre els sarraïns». A quin succés històric es refereix?

.....

.....

.....

.....

.....

2. En el capítol IX del llibre III es diu que «succeí un dia que el bisbe anava a la catedral per cantar missa quan un gran grup de jueus anaren cap a ell a queixar-se dels cristians que en la vespra de Pasqua havien ferit i apedregat dos jueus». Investiga com va ser el final de la jueria de València l'any 1391.
3. En dos moments del llibre llegim que «el bisbe anava tots els dissabtes a disputar amb els jueus a la sinagoga, per convertir-los en cristians. Molts jueus es batejaven i adoptaven la santa fe romana. El bisbe nomenà un procurador que ajudaria tots els que es farien cristians, perquè trobaren un ofici» i que un home diu a un dels cardenals que «un jueu ric em demana més diners dels que tinc». Quin ofici podien fer només els jueus i per què ja no podien fer-lo si es feien cristians?

.....

.....

.....

.....

.....

Intertextualitats. En aquest llibre hi ha rastres de llibres que l'han precedit en el temps, però també elements que apareixeran en obres posteriors. Et proposem que investigues les relacions que es poden establir entre aquesta obra i altres obres de la literatura universal.

1. El primer llibre ens parla del jove Blanquerna i de com de ben menut és capaç de debatre amb son pare. Busca en la Bíblia el Nou Testament i el passatge en què Jesús parla amb els savis del temple. Què tenen en comú els dos passatges? Pot haver-hi relació entre els dos textos?

.....

.....

.....

.....

2. La figura del foll és encarnada en aquest llibre per Ramon *lo Foll*, un personatge bastant peculiar que apareix a la cort papal de Blanquerna. També hi ha canonges que semblen folls. D'ells es dirà que volen semblar folls per poder dir les veritats. Llig l'obra de William Shakespeare *El rei Lear* i busca el personatge del bufó. Què tenen en comú els personatges?

.....

.....

.....

3. Un cavaller cansat de lluitar demana al papa Blanquerna l'ofici d'anar a consolar els qui són prop de la mort. Llavors el papa «féu un llibre en què apareixia la doctrina per al cavaller». Busca informació sobre el *Llibre de l'orde de cavalleria* de Lull. Què pots deduir ara del passatge?

4. El cardenal *Adoramus te* decideix passar un temps amb un sant ermità que vivia en una muntanya molt alta. Busca en la primera part del *Tirant lo Blanc*, ambientada a Anglaterra, un personatge semblant. Qui és? Coneixia Martorell l'obra de Lull?

5. En el capítol XI del llibre IV es parla d'una «illa al bell mig d'un estany i en aquella illa viu un drac al qual fan sacrificis les gents d'allí i al qual adoren com un déu». Busca en el *Tirant lo Blanc* el capítol de «La ventura del cavaller Espèrcius» i estableix semblances. En quin text que no és de Ramon Lull es basà Joanot Martorell per a escriure el seu capítol?

6. En el capítol XIV del llibre IV un home es queixa d'un «jueu ric» que «em demana més diners dels que tinc. Hem pledejat durant molt de temps, però el meu sou no em permet pagar el jutge i l'advocat, per això no trobe justícia a la cort i passe vergonya». Busca la figura del jueu en l'obra de William Shakespeare *El mercader de Venècia* i compara els dos personatges que es queixen d'un jueu. Extrau-ne conclusions.

7. En alguns moments del llibre el narrador ens descriu llocs com «una vila que es diu Tibalbert» on «aquelles gents són totes negres, adoren ídols i són persones alegres que tenen una justícia molt estricta; maten tot home que demostra ser un mentider. I tot ho acorden en comú». També ens parla de Ghana, on «hi ha molts reis i prínceps que adoren ídols, el sol i les estrelles. Les gents d'aquelles terres són molt nombroses, són negres de pell i no lligen». Investiga qui va ser Heròdot d'Halicarnàs i quina relació pot existir entre la manera de narrar dels dos autors.

8. En el capítol XVI del llibre IV es diu que «el cardenal [...] tingué procuradors i oficials al seu servei que anirien cridant les penes infernals i les glòries del paradís, com es conta en el llibre *Doctrina pueril*, que un bon home escrigué al seu fill». Explica aquesta intertextualitat.

.....

.....

.....

.....

.....

9. En el capítol VII del llibre II, Blanquerna es troba amb un cavaller que ha segrestat una donzella. Llig en *Ivain o el cavaller del lleó* com lluita contra el cavaller del falcó o el fragment del *Lancelot* en què la Dama del Llac s'emporta el bebé Lancelot. Compara aquests textos amb el capítol de Llull. Extrau conclusions de les semblances.

ACTIVITATS DE CREACIÓ A PARTIR DE LA LECTURA

Prosa. L'obra que has llegit és una novel·la ideal en què l'autor ha posat en joc diferents estratègies narratives perquè la lectura del text siga el més atractiva possible i el lector interioritze el missatge que s'ha proposat de fer-nos arribar. Per exemple, Ramon Llull utilitza en la seua narració l'*exemplum* i s'incorpora a ell mateix com a personatge.

1. Què és una novel·la de tesi i què és una novel·la ideal?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Crea un text en què dues amigues discutisquen per alguna raó. Per guanyar la discussió una amiga posa a l'altra un exemple protagonitzat per animals. L'altra amiga contraataca amb un altre exemple d'animals. En els dos casos els exemples han de començar sense previ avís i amb aquest inici: «Hi havia una vegada...».

3. Crea un text en què de sobte faça aparició un personatge que recorde clarament a tu, per com ets. Pren com a model l'aparició de Ramon *lo Foll* a la cort del papa Blanquerna.

Poesia. A banda de compondre poemes com «Lo Desconhort», «Lo concili» o «El cant de Ramon», Ramon Llull inclou en el *Blanquerna* dos poemes i el seu llibre de poesia mística *Llibre d'Amic e Amat*. Com veus, els versos són breus, contenen un pensament dens per a meditar i són sentenciosos.

1. Escriu set versos breus amb l'estil del *Llibre d'Amic e Amat* seguint aquestes pautes: un vers per a cada dia de la setmana i que continga un contingut moral, filosòfic o humorístic.
2. Ramon Llull també va escriure poemes narratius en què expressava el seu sentiment, el que havia fet en la seua vida o les seues aspiracions vitals («vull morir en pèlag d'amor»). Elabora un poema amb quatre estrofes de sis versos breus en què narres on vas nàixer, on vas estudiar Primària, on vas estudiar Secundària i què vols fer amb la teua vida. Agafa el «Cant de Ramon» com a model per al teu poema biogràfic.

Llengua. Ja has vist que en aquesta novel·la assistim a la vida d'una família que es consagra a la religió de diferents maneres i per diferents vies. A partir d'aquesta idea de Llull podem consolidar diferents lèxics.

1. Elabora el teu arbre genealògic des de la branca dels teus avis i estableix totes les relacions amb la família de sang i la família política que tingues tu o que tinga la teua família. Al costat de cada nom posa la relació que tenen amb tu –cosí, nét, oncle– i amb l'altra branca familiar –cunyat, gendre, nora– fins que hages utilitzat tot el lèxic de les relacions familiars.
2. A partir de paraules del llibre fes els camps semàntics de:
 - a) els càrrecs del món de la religió
 - b) les armes del món de la cavalleria
 - c) els metalls preciosos i de la riquesa
 - d) les virtuts del bon cristià
 - e) els oficis medievals

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Propostes didàctiques referides al llibre
Blanquerna
(ISBN: 978-84-9026-632-8)

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Ivan Carbonell

www.bromera.com
edicions
bromera

Blanquerna, una de les obres més significatives de Ramon Llull, empra la narrativa per a contar-nos una història de manera simbòlica, la del protagonista i els seus pares, i la de la jove Natana, personatges que serviran com a model de conducta religiosa. Aquesta edició trasllada l'obra, per primera vegada, a la llengua actual, amb una tria dels fragments més significatius i una visió de conjunt sobre la narració.

Amb voluntat divulgadora i persuasiva, Llull utilitza un llenguatge literari potent, en alguns moments ple de vigor narratiu, en altres d'allò més poètic, com ara en el *Llibre d'amic e amat*, inclòs en el volum. L'obra s'acompanya d'una completa introducció que ens revela la importància de l'aportació de l'autor a la literatura.

Ramon Llull va ser un pensador audaç, un místic fervorós i un precursor en diversos camps del coneixement. No va crear la nostra llengua, però sí que la va recrear en formats que ell va inaugurar. L'originalitat del seu pensament i la qualitat de la seua literatura l'han convertit en pedra angular de literats, espirituals i heterodoxos.

978-84-9026-632-8

ELS NOSTRES AUTORS, 82

